

*Zakleta kraljica / kraška bijela
zmija koja živi na ruševinama
dvorca na Robidi (pješčanjak)*

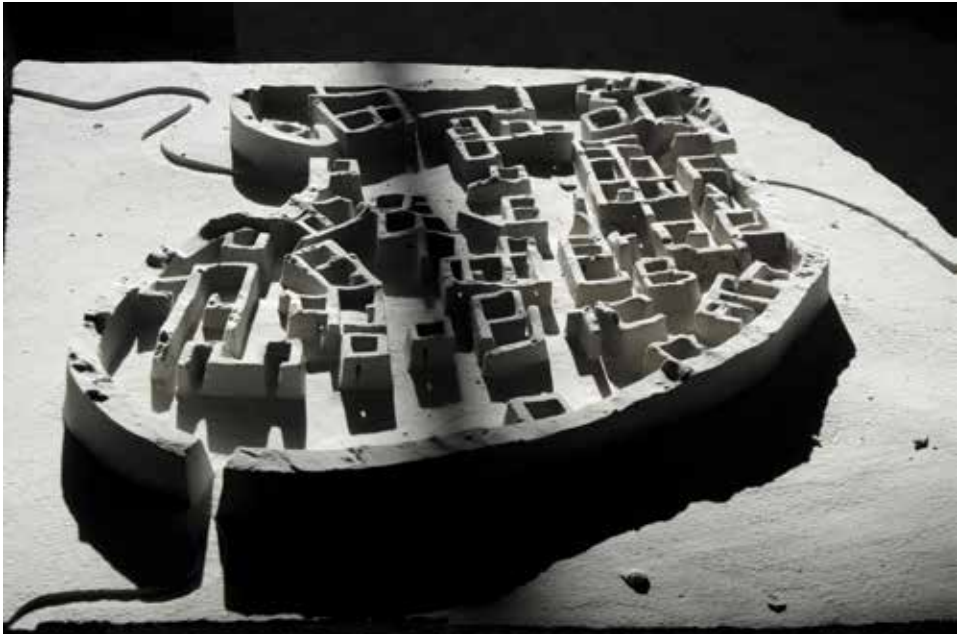
PROJEKT MITSKI PARK

Projektom se želi stvoriti destinacija MITSKI PARK čije se glavne atrakcije nalaze na hrvatskoj strani u Općini Mošćenička Draga: područje Trebišća i slovenskoj strani u Općini Hrpelje – Kozina: područje Rodika. Ideja je projekta, temeljem proučavanja slavenske i predslavenske baštine, pronaći poveznice koje spajaju dvije lokacije i turistički valorizirati tu baštinu mitskog krajolika. U tu će svrhu biti uređeni centri za posjetitelje na oba područja, unaprijeđene i kamenim putokazima označene „mitske“ staze, te stvoreni dodatni inovativni sadržaji za privlačenje posjetitelja tijekom cijele godine.

Tijekom različitih vremenskih razdoblja nastajali su idejni projekti za osnivanje mitsko-folklornih parkova u Rodiku i u Mošćeničkoj Dragi kojima bi se istražilo, sačuvalo i barem djelomično predstavilo nematerijalno kulturno nasljeđe, tj. folklorna i mitološka tradicija uprostorena u krajoliku.

Zajednička je karakteristika obaju mitskih parkova prikaz mitsko-folklorne tradicije uprostorene u krajolik, odnosno mitski krajolik.

I dok park u Rodiku obilježavaju sinkretistički pogled na svijet i kultovi iz različitih vremenskih i kulturnih razina, od starosjedilaca do Slavena i kršćanstva, park u Mošćeničkoj Dragi usmjeren je na samo jednu vremensku i kulturnu razinu, odnosno na jednu od rekonstrukcija (pra)slavenske mitologije (prema analizama Toporova, Belaja, Katičića, djelomice Pleterskog). Za razliku od parka u Rodiku, gdje prepoznajemo usmenu predaju in situ, dakle na lokacijama na koje se vežu i o kojima govore predaje – rekonstrukcija (pra)slavenske mitologije u Mošćeničkoj Dragi veže se uz samo tri toponima: Perun na vrhu gore, Voloski kuk i Trebišća, dok na ostalim odmorištima po želji pratimo ostale junake i tijekom rekonstruirane mitske priče. Dok se u Rodiku posjetitelj općenito upoznaje s tradicionalnom percepcijom svijeta koji ga okružuje (špilje kao ulaz u svijet mrtvih, počivališta mrtvih, srenjske granice, odnos između svijeta mrtvih i svijeta živih, odrazi autohtonih vjerovanja itd.), u Mošćeničkoj Dragi upoznaje se s praslavenskim i kasnijim slavenskim vjerovanjima u božanstva na način kako su ih, na temelju usmene predaje, rekonstruirali neki istraživači. Pritom je potrebno napomenuti da unutar europskog prostora ne postoje sačuvani mitovi u obliku teksta s pratećim

Tlocrt prapovijesnog i antičkog naselja Ajdovščina iznad Rodika (pješčenjak)

obredima, nego samo tzv. mitska tradicija koja obuhvaća različite folklorne izvore (pjesme, običaje i tradicije, toponime, fraze, igre itd.), na osnovi čega su, zajedno s drugim povijesnim (imena bogova, priče...) i arheološkim (ostaci svetišta, organizacija mjesta u krajoliku...) i lingvističkim izvorima stručnjaci nastojali rekonstruirati negdašnju (pra)slavensku mitsku priču (Hrobat Virloget, 2020.).

Vodeći su motiv jedinstvenog prekograničnog mitskog parka božanski par Baba i Perun kao vrhovna (pra)slavenska božanstva i istodobno božanski ljubavnici, što ujedno označava ravnotežu svijeta u muškoj i ženskoj kompoziciji ili u vatri kao svojstva nebeskog Peruna i vodi kao svojstva mitski blatne mokre Babe (Hrobat Virloget, 2020.).

Drugi element ujedinjavanja parkova jesu kameni markeri odnosno skulpture. Zbog raznolikosti mitoloških tradicija na jednom i drugom području, kameni elementi u dizajnu nisu toliko srodni jedni s drugima, ali ipak spajaju turističku destinaciju s načinom označavanja ruta odnosno interpretacijama mitske tradicije. Kamen igra važnu ulogu u ovom projektu – interpretacija mitološke tradicije u kamenu bit će jedini dodatni vidljivi, materijalizirani element parkova koji će se nalaziti izravno u prirodi i biti dostupan posjetiteljima u svakom trenutku.

RODIK

Mitsko-povijesna staza vodi šetača pored dvanaest točaka koje in situ prikazuju mitsko-folklornu tradiciju, a nalaze se na mjestima negdašnjih granica feudalnog posjeda ili uz glavne seoske putove. Na svakoj mitskoj točki izabrana je

Zakleta kraljica / kraška bijela zmija koja živi na ruševinama dvorca na Robidi (pješčenjak)

jedna (najreprezentativnija) priča, objavljena u knjizi bajki (Peršolja, 2000.) ili u drugim stručnim tekstovima (Hrobat, 2010. i dr.). Nakon priče slijedi znanstvena interpretacija narodne predaje. Zbog svojeg bogatog mitskog krajolika, staza je podijeljena na dva dijela, brkinsku (gornju) i krašku (donju).

Izobraževalno razvojno središće (Inkubator d.o.o., Sežana) kao projektni partner zaduženo je za projektiranje i izradu kamenih markera na stazi u Rodiku.

Kreiranje koncepta i pojedinih markera ovisi o lokaciji i s njom povezanom mitskom predajom te o ograničenjima u izvedbi (montaža, dostupnost, arheološko nalazište itd.).

S obzirom na polazišta, dizajnirana su dva tipa markera:

- markeri staza (13) – menhiri – uspravni uski komadi kamena s uklesanim imenom lokacije,

- elementi na lokacijama (28) – kiparski elementi/interpretacija mitske predaje.

Dizajnerska rješenja slijede određenu logiku – element koji je lociran na Krasu izrađen je od vapnenca, a onaj na Brkinima od pješčenjaka. Način dobivanja jedne i druge stijene jedna je od ideja vodilja za dizajn markera i elemenata obiju staza. Vapnenac se dobiva rezanjem/piljenjem blokova od matične stijene – rezultat su ravne, rezane površine. Pješčenjak se dobiva lomljenjem/odvajanjem stijene po prirodnim slojevima. Svaki komad zato ima neravne, prirodno lomljene površine. Marker gornje staze tako su izrađeni od prirodno lomljenog pješčenjaka, a kiparski elementi na lokacijama iste staze imaju očuvanu najmanje jednu prirodno lomljenu površinu. Vapnenački markeri staze slične su visine kao oni od pješčenjaka, ali su rezani na dimenziju (kvadri), a od kiparskih elemenata kod vapnenca očuvana je jedna ravno rezana površina.

Cikova špilja po tradicionalnoj predaji smatra se prijelazom u drugi svijet gdje vrijeme teče na drugi način (vapnenac)

Jedan od sedam elemenata za lokaciju Kobilja glava – ruka vješnice (pješčenjak)

Izrada elemenata za Mitski park

U izradi: Šembilja (vrag) koji juri svojom vatrenom kočijom u dolinu – lokacija Pod lisičino (vapnenac)

Izgradnja kamenih skulptura u radionici kamenih markera u Rodiku

Rezbarenje slova na kamenu marker staze (Marko Drpić)

Tipografija dizajnirana posebno za Mitski park – Baba je jedna od lokacija na kraškom dijelu parka u Rodiku

Fotografija sudionika, organizatora i uzvanika na izvedbenoj radionici u Rodiku koja se održala između 7. i 13. listopada 2019.

Veličina i broj pojedinih elemenata skulpturalne instalacije ovisi o mitološkoj predaji, dostupnosti lokacije, veličini i zakonitostima prostora za postavljanje. Dizajnerski koncept nastoji ih čuvati u svim slučajevima, iako uz iznimke. Glavni lik gornje staze (Lintver), od pješčenjaka, neće imati očuvane prirodno lomljene površine (osim donje na kojoj će stajati), a glavni lik donje staze (Baba) bila je veliki vapnenački monolit koji je uništen prilikom miniranja u gradnji vodovoda. Na istom prostoru od komada nekadašnje Babe izradit ćemo veliku stijenu koja će se veličinom i oblikom približiti uništenoj Babi.

Tipografiju koju smo koristili na markacijama staze specijalno za Mitski park dizajnirao je kaligraf Marko Drpić. Ideje za kamene skulpture djelo su Špele Šedivy, diplomirane dizajnerice unikatata. U završnim fazama planiranja i izrade maketa pomogle su joj studentice Višje strokovne škole Sežana (smjer dizajn kamena) Sibila Leskovec, Marija Romih i Iva Vita Hostnik. U izradi četrdeset i dva kamena markera surađivalo je (u različitom omjeru) ukupno 20 stručnjaka i studenata dizajna kamena.

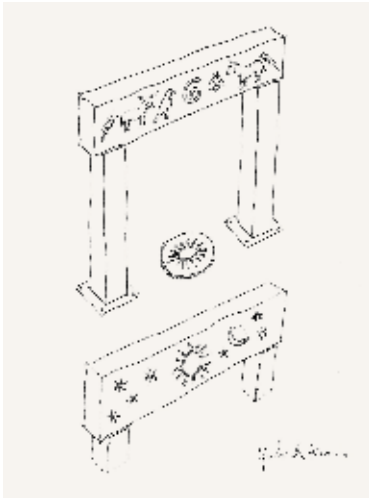

Skice za skulpture Mitskog parka u Rodiku – autorica Špela Šedivy

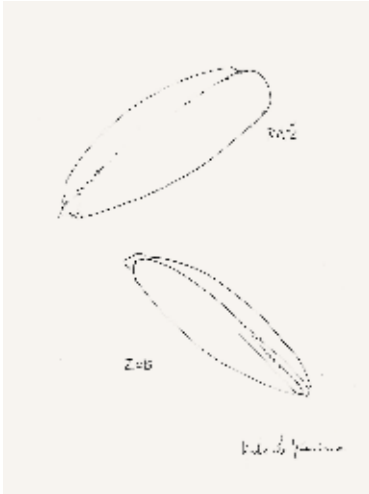
MOŠĆENIČKA DRAGA

Za razliku od sinkretičke mitske i folklorne tradicije u Rodiku, Mitska staza u Mošćeničkoj Dragi sa svojih je trinaest lokacija prezentacijskih ploča usmjerena na rekonstruiranu priču (pra)slavenske mitologije, i to uglavnom na temelju mitskih toponima, a usmene je predaje vrlo malo. Na nekoliko od sljedećih lokacija prikazana je cjelokupna rekonstruirana mitska priča (pra)slavenske mitologije, s određenom predajom in situ, dok je druga postavljena na stazi, tako da se šetaču prezentira cjelokupna mitska drama (Hrobat Virloget, 2020.).

Spomenuta staza bit će u sklopu projekta Mitski park obogaćena s pet (odnosno šest – dva zrna žita) kamenih skulptura. Prvi marker na koji nailazimo na putu jesu kamena vrata kroz koja ulazimo u svijet Peruna. Prema usmenoj predaji, u nebeskoj palači žive bog Perun, njegova supruga Mokoš i djeca prika-

*Glavna vrata Perunovog svijeta
– autor Ljubo de Karina*

*Skica za skulpture zrnja raži i zobi
– autor Ljubo de Karina*

zana u simbolima mjeseca, sunca i zvijezda. Na bogato ukrašenim nebeskim vratima stoji gospodarica Mokoš, koja ova vrata otvara i zatvara. Za razliku od Mitskog parka u Rodiku, kamene skulpture nalazit će se samo na dvije različite lokacije: vrata će biti na planinarskoj stazi, a svi ostali elementi bit će postavljeni u sada već napuštenom selu Trebišća. Ulazak kroz vrata značit će ulazak u mitski svijet. Tu ćemo primijetiti i mlinski kamen – nebeski bog Perun, udarajući dva mlinska kamena jedan o drugi, stvorio bi grom i munje kako bi progonio i ubio svog neprijatelja Velesa. Priča o božanskom sukobu Peruna i Velesa priča je o nastanku kaosa i ponovnom uspostavljanju reda. Veliko kameno zrno raži i zrno zobi simboli su boga Velesa kojega ljudi u obredima nazivaju „Žitni djed“. Ostale dvije skulpture sadržajno su povezane. Stopala u kamenu simboliziraju žreca – staroslavenskog svećenika koji, stojeći ispod brda Perun, prinosi „trebu“ ili žrtvu. Druga skulptura, međutim, simbolizira žrtvenik na koji je položena žrtva bogovima. Jedan od povijesnih izvora iz 18. stoljeća, koji je vjerojatno bio prijepis starijeg rukopisa iz 17. stoljeća, navodi kako je poganski svećenik ili žrec u hramu posvećenom bogu Velesu morao održavati vječnu vatru pod cijenu vlastitog života i na njoj spaljivati žrtvene darove; iz načina na koji je žrtva gorjela navodno je proricao čak i volju bogova (Hrobat Virloget, 2020.).

Kamene skulpture za hrvatski dio parka izradit će akademski kipar Ljubo de Karina.

Projekt Mitski park – Zajednička prekogranična turistička destinacija za očuvanje, zaštitu i promicanje baštine mitskog prostora, financira se u okviru programa INTERREG V – A Slovenija – Hrvatska. Oba su se parka trebala otvoriti u ljeto 2020. godine.

Vir: Hrobat Virloget, K. 2020, Mitska Krajina. V: Priručnik za izobraževanja. Matijašić, E. (uređivanje) (Neobjavljeno).

Mlinski kamenovi – autor Ljubo de Karina